

Gniewosz ter imenoval Volka pouličnega pobalina. Volk pošlje dve priči h Gniewoszu, kateri napovesta dvoboj Poljaku. Dasiravno se je zbornični predsednik dr. Fuchs prizadeval, da se opusti dvoboj, sta se vendar sekala s sabljami Volk in Gniewosz. Izid tega dvoboja je zopet pokazal, kako nesposobno počenja tisti, ki hoče s kruto silo odločiti pravico. Celi svet spozna, da je v tem slučaju bila krivda na Wolfovi, a pravica na Poljakovi strani. Toda v dvoboju je premagal Wolf Gniewosza. Vsled tega je predlagal opat Treuenfels, naj se takoj izvoli odsek 24 udov, ki ima sestaviti načrt postave, vsled katere se vstanovi »časno sodišče,« ki bo razsojalo, kedaj poslanec koga s svojim govorom razžali. Poslanec, ki se ne bi hotel vdati tej razsodbi, zgubi pravico, stopiti v poslopje državne zbornice tako dolgo, dokler ne zadosti tej razsodbi.

Dr. Hohenburgerja silno peče imenovanje Slovenca dr. Hrašovca za mariborsko okrajno sodišče ter zahteva, da se ima pri imenovanju sodnikov gledati le na njihovo spretnost in pridnost, ne pa na to, jeli znajo slovenski jezik ali ne. Po tem takem tudi Turki sodijo za slovenske stranke. Dr. Štepišnik tudi ne zna slovenski, pa je imenovan za sodniškega pristava v Ormožu. Ali se bo pa tudi naučil tega jezika? Kako uraduje s slovenskimi strankami, ki ga ne razumejo?

Dr. Pommer se boji za svoj sedež v državni zbornici. Radi tega je predlagal, naj se volilna postava spremeni tako, da bota s celjskim mestom volila tudi Slovengradec in Slovenska Bistrica. Kakor spričujeta že imeni, so bivali od nekdaj v teh dveh mestih le sami pristni Slovenci.

Katoliško politično društvo za kozjanski okraj je vložilo 10. novembra po poslancu Žičkarju prošnjo za enakopravnost slovenskega jezika v vseh uradih na Štajarskem. Pri tej priložnosti se je oglašil naš poslanec Žičkar k besedi ter toplo priporočal prošnjo, ki se je dala tudi v stenografičnem zapisniku ponatisniti. Več prihodnjic.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Včeraj se je nadaljevalo posvetovanja državnega zbora o zatožbi grofa Badenija. Ko je hotel podpredsednik dr. Ferjančič preiti na nujne predloge za podporo po uimih poškodovanih krajev, se je levica uprla temu postopanju ter zahtevala glasovanje o namenu predsednikovem. Predsednik je zmagal le z 2 glasovoma večine. Večina se ne zaveda svoje naloge, je premalomarna.

Štajarsko. Novoizvoljeni župan graški dr. Graf je dobil cesarjevo potrjenje. Prisegel je v roke ces. namestnika Bacquehema.

Gradec. Najvišje sodišče na Dunaju je ugodilo ugovorom slovenskih odvetnikov ter odredilo, da se morajo pri nadsodišču v Gradcu slovenske vloge vsprejemati, se v slovenskem jeziku reševati ter se tudi obravnave vršiti v slovenskem jeziku, ako stranke zahtevajo. Nemci so jako nezadovoljni in vznemirjeni zaradi tega odloka, kajti sedaj bo se v Gradcu pri nadsodišču govorilo tudi slovenski. Ker pa Slovenci v svoji miroljubnosti nočemo vznemirjati Nemcev, za to še bomo nadalje zahtevali slovensko nadsodišče v Gradcu. — Vedno bolj pogosto se sliši, da bo ces. namestnik Bacquehem odstopil. Sedaj se imenuje njegovim naslednikom šleski namestnik Clary.

Kranjsko. Na Kranjskem nameravajo ustanoviti zavarovalnico za starost. Ker se po pravilih razteza zavod po celi Avstriji, pristopajo lahko k nji Slovenci iz vseh pokrajin.

Trst. Zaradi izgredev povodom cesaričine smrti v Nabrežini je bilo obsojenih

jednajst oseb v zapor od 20 dni do 20 mesecev.

Ogrsko. Ogrska obstrukcija dela ministrskemu predsedniku Banffyju vedno več preglavic. Vse opominjanje nič ne pomaga. Obstrukcija hoče, da se Banffy umakne.

Vnanje države.

Geneva. Morilec cesarice Elizabete je obsojen v dosmrtno ječo. Pri obravnavi ni kazal nobenega kesa nad svojim zločinom, pač pa je izrekel, da bi še tudi v drugokrat storil enakega. Gotovo bi bil obsojen na smrt, toda v Genevi ni take kazni. Saj je tudi hujša kazen dosmrtna ječa.

Španjska. Španjska vlada se upira zahtevi Amerikancev, da bi odstopila tudi Filipine.

Francosko. Kakor vse kaže bo kapitan Dreyfuss, ki je bil obsojen zaradi ovaštva v prognanstvo, vendar le oproščen. To bodo imeli židje veselje, kajti tudi Dreyfuss je žid.

Nemško. Nemški cesar se že vrača domov s svojega potovanja v Palestino. Potovanje gotovo za cesarja ni bilo ravno prijetno, kajti na celi poti so ga zasledovali anarhisti, da bi ga umorili.

Italijansko. Državni zbor je zopet začel zborovati. Otvoril ga je kralj sam. Govoril je o trozvezi ter omenjal cesaričinega umora v Genevi.

Cerkvene zadeve.

Kaj je katoliška cerkev za človeštvo storila?

(Apologetični pogovori.)

III.

Ko se je začela katoliška cerkev razvijati in razširjati, je gospodarilo z mogočno roko skoraj čez ves takrat znani svet rimsko cesarstvo. A ne dolgo. V četrtem stoletju se je razrušilo. Na njegovih razvalinah so se osnovala nova kraljestva, nove države. Velikanski preobrat se je izvršil v celi Evropi. Nastalo je takozvano preseljevanje narodov. Ljudstva, stoječa še na zelo nizki stopinji omike, so prihrula v plodovite rimske pokrajine; vse so razdžala, vse upostošila. Mesta in vasi so požgala, gradove in trdnjave so podrla. Vsa Evropa bila je podobna grozni puščavi, po kateri je razsajal strahovit boj, ter je tekla potokoma kri. Pisatelji petega stoletja po Kr. nam slikajo takratne čase z najbolj črnimi barvami. Silno žalostna je bila ona doba. Narodi so bili razdivjani; sege in navade krute; omika, ki je bila v rimskih časih vendar dokaj razvita, je bila ugonobljena.

Tak položaj je našla katoliška cerkev, ko se je jela razširjati po severni in izhodni Evropi. O omiki ni bilo ne duha ne sluha. Takrat je morala začeti s podukom, da bi surove narode soznanila vsaj s prvimi pojmi omike. Narodi so bili nevedni, treba jih je bilo učiti. In kdo je to storil? Kdo je narodom podal prvi poduk? Morebiti kaka država? Ali morebiti kaki liberalni kričarji?

Ne, to je storila cerkev, edino le katoliška cerkev. Ona je položila temelj vsej novodobni omiki, ona je razvila napredek v vsakršnem poduku, ona je odprla narodom tajno svetišče vzvišenih znanosti. Ona edina si sme pripisovati neprecenljivo zaslugo, da je prižgala narodom luč svete vede. Ona ni le preblaga mati vsem olikanim narodom, temveč jim je bila in je deloma še vedno: najmodrejša, in najskrbnejša učiteljica svojih otrok.

V začetku srednjega veka, v zgoraj opisani dobi splošne razdivjanosti, sol, se ve, nikjer ni bilo. Samo duhovniki imeli so nekoliko izobrazbe. Silno redki so bili, možje, ki bi se bili lahko z večjo učenostjo ponašali. Priprosto ljudstvo pa je bilo popolnoma brez vsega poduka. Belim vranam enaki so bili možje med narodi, ki so znali brati in pisati. Celo v plemenitih rodovinah, na bogatih gradovih, med grofi, knezi in baroni, se je le redko kdo našel, ki bi bil branja in pisanja vešč. Taka nevednost je vladala med narodi stoletja in stoletja.

Cerkev je začela prve šole zidati. Že v petem veku zahtevali so cerkveni zbori, da morajo samostani vzdrževati znotranje in zunanje šole; v prvih so podučevali bodoče menihe, v drugih pa priprosto ljudstvo. Učitelji so bili, to je ob sebi umevno, samo menihi. Kmalu pozneje je cerkev zapovedala tudi škofom, da so imeli poleg svojih prestolnih cerkev tudi šole, ne samo za svoje duhovnike, temveč tudi za priprosto ljudstvo. To so bile takozvane škofovske šole, ki so se nahajale v vsakem večjem mestu. V njih so bili učitelji samo duhovniki.

Drugi sol pa ni bilo. Le sem ter tje po gradovih imeli so samo za plemenitaste otroke posebne šole, v katerih so podučevali istotako samo duhovniki, toraj členi učeče katoliške cerkve.

In kako dolgo, bi kdo vprašal, je podučevala katoliška cerkev na tak način narode? Približno tisoč let! je odgovor; od petega do šestnajstega stoletja. Še le v novemšem času je prevzela država oskrbljevanje narodnih sol, in učiteljskemu stanu so se tudi še le v novemšem času posvetili lajki, neduhovniki. Zelo zanimive podatke o tem je čitati v preslavnem, veleučnem delu »Conciliengeschichte« od odličnega Hefeleja; tam se bere, kako se cerkvene oblasti po vseh evropskih pokrajinah na neštevilnih cerkvenih zboreh zahtevale, da naj škofje in samostani ustanovljajo in vzdržujejo šole za ljudstvo.

Glej torej, narod, kdo je tvoje otroke prvi podučeval! Samo katoliška cerkev jim je lomila kruh prave krščanske omike. Samo ona je bila mnogo stoletij učiteljica narodov.

Ravno tako, kakor za poduk priprostega ljudstva, je pa cerkev skrbela tudi za višji poduk. Kdo je rešil grške in rimske pisatelje, da se niso pogubili? Neutrudno marljivi menihi, ki so jih z neizmerno vstrajnostjo študirali, prepisovali in razširjali ter jih s tem oteli gotove pogube. Le pogledite v bogate samostanske knjižnice, pa boste videli dragocene rokopise; to je neminljiv spomin samostanske marljivosti. V tem jih nikdo ne doseže.

Najvišji poduk se pa podaje na vseučiliščih ali univerzitetah. Kdo pa je nje ustanovil? Zopet cerkev, edino le katoliška cerkev. Prva vseučilišča, v Padovi, Paviji, v Rimu in Parizu, so papeži ustanovili. Oni so imeli pravico skozi več stoletij, podeliti profesorjem oblast na vseučiliščih podučevati. Profesorji so bili skoraj brez izjeme samo le menihi in posvetni duhovniki, le zdravilstvo podučevali so učenjaki posvetnega stanu. Papeži so pa tudi gmotno vzdrževali mnogoštevilne višje šole, milijone so za nje žrtvovali. Podporo dobivali so revnejši dijaki samo od cerkvenih oblasti. Tudi stipendije, ki vzdržujejo sedaj na tisoče dijakov, so ustanova katol. cerkve; Robert Sorbon, dvorni kapelan pobožnega francoskega kralja Ludovika IX. je ustanovil prve stipendije za ubožce na pariškem vseučilišču. Dijaki naj ne pozabijo, kdo je bil njih prvi dobrotnik!

Res, — neizmerno so zasluge katoliške cerkve za poduk, za napredek, za svetovno prosveto!

Dr. A. M.